

In beweging

kwartaalblad van De Christengemeenschap
Pinksteren 2003

Portret van de gemeente Driebergen

In beweging

kwartaalblad van De Christengemeenschap

7e jaargang nr. 3, Pinksteren 2003

Redactie

Bastiaan Baan, Judith van der Bend, Otilia Broekers, Jolanda van Dam

Vaste medewerker

Inica Loe

Redactie-adres

In beweging, p/a mw. J. van Dam,
Kerklaan 109, 1241 CL Kortenhoef
tel.: 035-6565556
e-mail: jolandavandam@zonnet.nl
Ook voor inlichtingen over abonnementen

Advertenties

De redactie beslist of advertenties voor plaatsing in aanmerking komen. Advertentietarieven en inlichtingen: zie redactie-adres

Druk

Drukkerij De Appelbloesem Pers, Amsterdam

Inhoud van dit nummer

Van de redactie 1

Tegenwoordigheid van geest 1

Portret van de gemeente Driebergen 2

Bestuur en instellingen 12

Visie 13

Berichten uit de gemeenten 16

Allerlei 17

Internationaal 19

Aankondigingen 26

Gestorvenen 27

Kopijdata:

Michaëlnummer 15 juni 2003

Adventnummer 15 oktober 2003

Kopij graag aanleveren per e-mail

(jolandavandam@zonnet.nl) of op diskette
(Word of Wordperfect), voorzien van corre-
spondentieadres en telefoonnummer.

De redactie behoudt zich het recht voor ingezonden kopij in te korten of niet te plaatsen.

De Christengemeenschap
in Nederland en België
Adressen (geen postadres)
en tijden van diensten

M=mensenwijdingsdienst, K=Zondagsdienst voor de
kinderen, Info: gezien onregelmatigheid navraag nodig.

Alkmaar, Oude Kanaaldijk 9, 072-5613144

M zo 10, di 9, do 10, za 8 (info), K zo 9

Amsterdam, A.J. Ernststraat 869, 020-6420769

M zo 10, di 7, wo 8, do 9, za 9, K zo 9.30

Antwerpen, H. Consciencelaan 107, Morsel, 03-8305860

M zo 10, wo 7, do 10 (info), vr 9.30, K zo 9.15 (info)

Arnhem, Brugstraat 5, 026-3213342, bgg 06-20018689

M zo 10 (info), do 9 (info), K zo 9.30 (info)

Driebergen, Rijsenburgseleaan 2a, 0343-531685

M zo 10.30 (info), do 9.30, K zo 10 (info)

Eindhoven, Dorpstr 122, Veldhoven, 040-2432376

M zo 10.45 (info), K zo 10 (info)

Gent, zie Antwerpen

Het Gooi, Leeuwenlaan 40, 's-Graveland 035-6935774

M zo 10, wo 9, K zo 9.30 (info)

's-Gravenhage, Groot Hertoginnelaan 2, 070-3634898

M zo 10.15, wo 10, do 8, vr 10.30 (info),

K zo 9.30

Groningen, Lauwersstraat 3, 0592-347059

M zo. 10.30 (info), do 10.00 (info), K zo 10.00 (info)

Haarlem, zie Amsterdam

Leeuwarden, Droevendal 9, 058-2151708

M zo 10.15 (info), K zo 9.45 (info)

Leiden, Vestestraat 39-49, 071-5121459

M zo 10.30 (info), za 10.30 (info), K zo 10.00 (info)

Meppel, Catharinastraat 44, 0522-259020

M zo 10.15 (info), wo 9.30 (info), K zo 9.45 (info)

Middelburg, Lange Noordstr. 62, Middelburg,

0118-591628 M zo 10 (info), K zo 9.15 (info)

Rotterdam, Lumeystr. 35, 010-4662586

M zo 10.30, di 9.30, vr 7.30, za 9.30 (info), K zo 9.35

West-Brabant, Minckelersstraat 27, Breda, 076-5656025

M za 9.30 (info)

Zeist, van Tetslaan 4, 030-6913868, bgg 6921173

M zo 10.30, di 8, wo 9, do 9, vr 10.00 (info), za. 9,

K zo 9.45

Zutphen, Badhuisweg 27, 0575-541288, bgg 0575-

528875 M zo 10.30 (info), do 9.15 (info), K zo 10

(info)

Landelijk secretariaat: 070-3451506

Groot Hertoginnelaan 4, 2514 EG Den Haag

E-mail: de.christengemeenschap@12move.nl

Van de redactie

Vanuit Vlaanderen voerde de reis langs de gemeenten ons noordwaarts en zo kwamen we in Driebergen terecht. Het portret van deze gemeente is iets anders opgebouwd. U bent er inmiddels aan gewend dat de levensbeschrijving van de gemeentegestelijke(n) niet verder gaat dan de dag van zijn of haar priesterwijding. Hier hebben we nu een uitzondering op gemaakt. Voor velen van u is Maarten Udo de Haes vooral bekend als bewindsdrager en wellicht ook als lid van de Kring van Zeven. Daarom laten we hem over zijn beroepsleven in de Christengemeenschap iets uitvoeriger aan het woord en staat zijn verhaal aan het eind van het Drieberger portret onder de titel 'Een hoofdstuk apart'.

Verder zijn de 'Berichten uit de gemeenten' uitgebreid met een nieuwe rubriek, genaamd 'Uit het gemeentebericht van...' Alle gemeentebleden worden door één van ons uitvoerig gelezen waarna een selectie wordt gemaakt van berichten die, naar wij menen, ons allemaal aangaan. Natuurlijk blijft uw eigen bijdrage over bijzonderheden in uw gemeente van harte welkom!

Tenslotte... heeft u wellicht de mededeling aan het eind van het colofon al zien staan: wij behouden ons het recht voor ingezonden stukken in te korten of niet te plaatsen. Het klinkt wat streng, maar het gaat hier om een spelregel zonder welke een redactie haar werk niet kan doen. Uiteraard nemen wij in een dergelijke situatie contact met u op. Wilt u daarom uw artikel altijd voorzien van uw (e-mail) adres en telefoonnummer?

Judith van der Bend

Tegenwoordigheid van geest

Vijftig dagen na Pasen werden de apostelen destijds wakker in zichzelf, gewekt door de geest van de Herrezenen. Zijn liefde ontvlamde in hun harten en maakten hun tongen los, zodat zij woorden van waarheid begonnen te spreken die een ieder kon verstaan. Vervolgens trokken ze de wereld in om Zijn werk voort te zetten. Hij was nu niet langer buiten hen, zoals in de tijd voor Pasen, maar werkte in en door hen heen: Zijn geest werd in hen werkzaam. Deze geest is allereerst de geest van de waarheid. Zoals onware gedachten ons wegvoeren van het goddelijke en leiden tot heilloos handelen – met alle gevolgen waar de wereld vol van is – zo verheldert de geest van Pinksteren onze verduisterde gedachtehemel. Hij heelt onze geest door ons ware inzichten te schenken. Inzichten die ons kunnen bevrijden van onze zelfgenomenheid en vooroordelen. Christus' helende geest helpt ons om zelfs het meest vreemde, afstotende in de ander te willen begrijpen en te leren liefhebben. Hij wil ons tot vrije individuele mensen maken, die zich bewust zijn van hun geestelijke oorsprong. Mensen die weer zicht krijgen op wat ze zich voor hun geboorte hadden voorgenomen en daar enthousiast en uit vrije keuze werk van willen maken. Voorwaarde is steeds dat we het moment niet verslapen, maar daarin wakker worden. Alleen dan kunnen we handelen met 'tegenwoordigheid van geest'. Het onlangs genomen besluit om Pinksteren op drie opeenvolgende dagen te vieren, stimuleert deze wakkerheid: wie even indommelt, heeft een hele feesttijd gemist!

Ernst Terpstra.

Een kloppend hart...

Portret van de gemeente Driebergen

door Judith van der Bend en Otilia Broekers

In het hart van Nederland op de grens van de Utrechtse heuvelrug en het Hollandse polderland ligt Driebergen. Voordat je in het centrum komt passeer je een ander 'centrumpje' dat Rijsenburg heet: een pleintje met winkels, een restaurant en een prominent aanwezige kerk, een katholieke kerk wel te verstaan in de toch overwegend protestantse omgeving. Naast die kerk is nu de Christengemeenschap gevestigd. Dat kan kennelijk in Driebergen: drie kerkelijke stromingen zusterlijk naast elkaar. Het gebouw heeft veel raam- en siersteenwerk in de typisch Amsterdamse stijl en dateert van 1922. De pastoor van genoemde katholieke kerk haalde

Paulus en het kruis

destijds zijn broer, de architect Nicolaas Andriessen, uit Hilversum om een parochiehuus naast de kerk te ontwerpen. Later werd het een horecabedrijf voor bruiloften en partijen; ze heetten beide 'het Paulushuis'; Paulus staat boven in de gevel met een groot kruis. Natuurlijk is de kerk ook naar Paulus genoemd. Want 'kerkser' kan het bijna niet. Waar eens wereldse feesten gevierd werden, vindt nu een 'viering' van een heel andere orde plaats...

Hoe is dit zo gekomen?

In de jaren zestig was Driebergen een filiaal van Zeist. Van tijd tot tijd werd er een dienst gehouden, eerst in het verpleeghuis de Maretak en later ook in Kraaijbeek (destijds bejaardenhuis). In het midden van de jaren zeventig kwam de vraag naar godsdienstlessen voor lagere schoolkinderen; ze waren met hun zessen. Stelt u zich voor: in 1986 was dit een groep van zestig kinderen geworden en moest de kinderdienst tweemaal gehouden worden.

Door het contact met de ouders ontstonden er bijeenkomsten met religieuze onderwerpen. Aanvankelijk werden deze in een kleuterklas gehouden, maar dat liep niet erg. Later werd het een huiskamerproject en de belangstelling groeide. 'Dit leert hoe belangrijk de plek is waar de geestelijke zijn werk doet', schreef Siegwart Knijpenga in een terugblik op zijn tijd in Driebergen. Ook de mensenwijdingsdienst werd nu regelmatig gehouden in zowel de Maretak als Kraaijbeek. De ouderen van Kraaijbeek en de kinderen hebben eigenlijk samen daar de Christengemeenschap gesticht. Maar de gemeente groeide uit zijn pioniersjasje. De behoefte aan een vaste plaats groeide in

gelijke tred; ergens waar het niet zes uur in beslag nam om het altaar op te bouwen en weer af te breken. Op 5 oktober 1986 kwam de officiële erkenning als zelfstandige gemeente. Er volgde een tijd van zoeken naar een ruimte. Aanvankelijk zou het een schoolgebouw worden aan de Engweg. Maar het enthousiasme daarvoor was niet onverdeeld. Wilma Bos deed haar intrede in mei 1989. Zij bedacht dat als de tijd werkelijk rijp was voor deze gemeente om een eigen gebouw te betrekken, dat er dan misschien ergens anders nog een plek zou zijn. En zoals dat gaat: de voorzienigheid hielp een handje en de makelaar had wel 'iets'. Dat was dus het Paulushuis. Het was meteen duidelijk voor iedereen: 'Dit is het'. De overdracht vond plaats begin januari 1990. Vele nijvere handen en warme betrokkenheid toverden met eenvoudige middelen het bruin café om in een bruikbare ruimte. Op 26 april 1990 werd de eerste mensenwijdingsdienst gecelebreerd. De zondag daarop was de jeugdwijding van 14 kinderen. En de dag daarna, op Koninginnedag, werd er 'open huis' gehouden met koek en zopie, dans en muziek voor alle Driebergers. Eén groot feest...

En zo is het gekomen dat naast de grote katholieke kerk nog een kerkgebouw staat dat eens geen kerk was, maar dat in de afgelopen tien jaar steeds meer kerk is geworden met Paulus op de voorgevel als leidsman.

Nu een 'rondje door de kerk'. We gaan naar binnen. Rechts van de vestibule, achter de voorgevel dus, kom je via een gesprekskamer in de sacristie. Hierachter ligt een gang die toegang geeft naar de cultusruimte en waar

een trap is naar een vertrek boven de gesprekskamer en sacristie: de bibliotheek. In het verlengde van deze gang is een deur naar de beheerderswoning.

Terug naar de vestibule. Je gaat een glazen tochtdeur door in een lichte langwerpige entreeruimte die zich aan het eind verbreedt. Links bij binnenkomst liggen de toiletten en de keuken. Aan het eind zie je een wijde deur

Ingang cultusruimte en de Piëta

naar de gemeentezaal. Opnieuw treffen wij een beeld van Doorlie Gerdes aan; het is niet 'De wijze maagd' zoals in Antwerpen, maar een Piëta. Een alkoof, die als het ware een gebaar van inkeer maakt, voert je mee naar de cultusruimte. Het is alsof je even de adem inhoudt om daarna uit te ademen in de hoge, lichte kerkruimte. Achterin is een verhoging. Vroeger was deze nog hoger en diende als podium bij de dorpsfeesten, werd ons verteld. Nu is het afgesloten door een gordijn dat geopend wordt op feestdagen als het erg druk is; het kan nog steeds dienst doen als een echt toneel wanneer je de stoelen omkeert, afgewend van het altaar. Aan de achterkant op dit podium bevindt zich een trapje met een deur, die toegang geeft tot een 'van alles' kamer. Van hieruit kun je óók

in de gemeentenzaal komen. Deze heeft een prettige afmeting en er is een royale lichtval vanuit een groot plafonddraam. Hier kijk je uit op een binnentuin in aanleg.

Overall waar je komt is het licht en open: een openheid die gesymboliseerd wordt door het beeld, de Piëta, dat tegelijk diep mededogen en vroomheid voor iedereen zichtbaar maakt. Het opmerkelijke in deze kerk is dat de cultusruimte centraal ligt met de activiteitenruimten eromheen gegroepeerd. De cultus straalt als het ware naar alle kanten door het hele gebouw heen, impulserend als een kloppend hart.

Misschien is het daarom wel dat al deze nevenruimtes zo gewild zijn ook voor allereerste activiteiten. Soms gonst het ervan.

koninginnedag

Want toen één van uw verslaggevers op een vrijdag de kerk binnenkwam, werd er in de gemeentenzaal zangles gegeven, in het 'van alles' kamertje vergaderd, in de bibliotheek was de vertaalgroep bezig, in de gesprekskamer vond een gesprek plaats en... in de keuken werd koffie gezet. Deze drukte bleek geen uitzondering te zijn. Iedereen is welkom.

Welkom in de Pauluskerk

De Pauluskerk zet graag haar deuren open: voor de Landelijke Ledenvergadering, voor de synode, voor ontmoetingen van de bewindsdrager met diverse mensen uit den lande, zodat de reistijd voor de gespreksdeelnemers aanmerkelijk bekort wordt...

Maar er is meer. Op Koninginnedag is het altijd feest in dit deel van Driebergen. De Pauluskerk ligt midden in het vrijmarktgebied en zij doet vanaf haar begin hier enthousiast aan mee: op het 'Oranje Terras' voor de kerk is het dan een drukte van belang: er wordt koffie, thee, sap en soep geserveerd, aangekleed met 'zelfgebakken zoete en hartige lekkernijen', zoals het maandbericht ook dit jaar weer aanprijst. Er is ook een tweedehands

boekenkraam; er wordt een verhaal voor de kinderen verteld. Ook was er meermalen een poppenkast én men kan tegen een kleine vergoeding gebruik maken van de toiletten. Verder is er ongeveer vier keer per jaar een kunsttentoonstelling in de kerk te bezichtigen; deze worden, evenals de zondagmiddagconcerten en de zondagse vertelmidda-

gen (beide twee à drie keer per jaar) in de plaatselijke bladen aangekondigd.

In 1996 werd binnen de gemeente de behoefte voelbaar aan meer inhoudelijke contacten met buiten. 'Toen zijn er twee initiatieven ontstaan: één maal per maand een zondags bezoek aan een zustergemeente en het Praat-Café. Voor het laatste werd op gezette tijden, die binnen en buiten middels een brochure bekend werden gemaakt, de gemeentenzaal speciaal aangekleed en toegerust (indachtig een Literair Café). Wie wilde was welkom om de ander te ontmoeten en om de actualiteit te bespreken en te zien wat daarbij het geestesgoed van de Christengemeenschap te bieden heeft. Dit waren gesprekken waar alle aanwezigen aan deelnamen. Eén van de gemeenteleden had de leiding; altijd was een geestelijke aanwezig. Thans wordt gezocht naar een vernieuwde versie in de trant van "het Lagerhuis", aldus de voorzitter van het bestuur, Hugo Liefcrinck.

Siegwart Knijpenga merkte al eerder op, dat de plek waar de geestelijke zijn werk doet van groot belang is. Gemeentegerestelijke Ger Bouwmeester is het hiermee eens, want...

'Een gebouw is belangrijk: je wilt zichtbaar maken wat er in de sacramenten aanwezig is...'

In gesprek met Ger Bouwmeester

Ger Bouwmeester zal niet lang meer gemeentegerestelijke in Driebergen zijn. In juni vertrekt hij naar het Gooi. Gaat hij daar misschien ook een kerk bouwen? Want hij doet zijn naam eer aan: in Arnhem heeft hij 'met eigen handen' meegewerkt aan de grootscheepse verbouwing, in Driebergen heeft hij eveneens het hele (ver)bouwproces intensief begeleid. Nu is het daar vrijwel af. En dus gaat hij weer verder? Mag je dat zeggen? 'Welnee', zegt hij, 'het komt toevallig zo uit'.

Ger is een geboren en getogen Amsterdammer. Hij zag het daglicht op 20 april 1949 en woonde op de Bos en Lommerweg. Zijn ouders waren hervormd en gingen naar de zogenaamde 'Kolenkit', zo genoemd door de Amsterdammers, omdat de spits van de kerkstoren de vorm heeft van een kolenkit. Natuurlijk ging hij naar een christelijke lagere school. Dat lag zo in de orde der dingen. Daarna Mulo-MTS-HTS. De hele reeks. Hij studeerde af in de werktuigbouwkunde. Maar de baan achter de tekentafel bleek niet bepaald bevredigend te zijn: 'Helemaal niks!' Via een uitzendbureau kwam hij bij een firma terecht waar hij een kunstnier moest uittekenen. Maar dat was het toch ook niet. Intussen was zijn belangstelling gewekt voor milieuhygiëne en hij bedacht zich dat hij dat wel eens zou kunnen gaan studeren (we schrijven 1973); er bleek namelijk een leerstoel in Wageningen te zijn. Om zijn portemonnee te spekken werd hij in de zomermaanden nog even badmeester. Maar de studie viel tegen. 'Veel te veel scheikunde'. En hij kon zich niet vinden in de manier waarop er in die jaren landbouw bedreven werd: met name de tendens van grootschaligheid. Hij ging op zoek naar alternatieve land-

bouwmethoden want de relatie landbouw en milieu boeide hem buitengewoon. Hij sloot zich aan bij een groep studenten die de landbouw cursus van Rudolf Steiner bestudeerde. Daar ontmoette hij de antroposofie voor het eerst (1975).

Voor zijn doctoraalexamen deed hij een onderzoek naar de flora in de Kennemerduinen; vanwege de lage grondwaterstand werd er namelijk Rijnwater naartoe gepompt. Het onderzoek betrof de invloed hiervan op de flora. Hij woonde een half jaar lang in een afgelegen huisje in de duinen 'waar de muizen over je voeten liepen'. Om de eenzaamheid te ontvluchten ging hij regelmatig op bezoek bij zijn moeder in Amsterdam en kwam zo ook in de Bast, een antroposofisch studiecentrum destijds in de Huidenstraat. Daar werd een cursus gegeven 'Vóórchristelijke Opstandingsmysteriën' door de 'antroposoof' (zo werd hij aangekondigd) Maarten de Gans. Dat de antroposofie iets met Christus van doen had verraste Ger. Bovendien vertelde iemand hem dat er ook een kerk bestond met het antroposofisch gedachtegoed als uitgangspunt. Het zou toch niet waar zijn? Zijn belangstelling was gewekt en hij ging eens een kijkje nemen in de Andrieskerk in Amsterdam. Dit was in 1978. Wie schetste zijn verbazing toen hij daar Maarten de Gans waardig als priester zag binnenkomen. En dan die hele dienst! 'Ik snapte er niets van, maar de ernst waarmee alles gedaan werd raakte me diep'. Hij werd al vlug gevraagd voor de rol van goede waard in de Kerstspelen en kreeg zo een versnelde introductie in de activiteiten van de Christengemeenschap. Op een gegeven moment ging hij naar een bijeenkomst voor oudere jeugd in Land en Bosch. 'Moet je je voorstellen: ik zag er toen uit als een kabouter: baard, legerjack en klompen. Bij het kennismakingsronde zat er naast me een jonge dame, die euritmiste was. Overigens, later werd zij mijn vrouw. Ik had geen notie wat euritmie was. Ik kende het woord niet eens. Ik voelde me echt als een vreemde eend in de bijt'. Maar Ger kwam

Geestelijken

Sieghart Knijpenga, Ignaz Stegeman	
vanuit Zeist	1965-1986
Henk de Bruijn	1986-1989
Friedegund von Weizsäcker	1988
Wilma Bos	1989-1990
geen vaste geestelijke	1990 (mei)
Johannes Luyken	1991 (sept.) -1992
geen vaste geestelijke	
	1993 (jan.) - zomer 1993
Ger Bouwmeester	1993-2003
Maarten Udo de Haes	2000- tot heden
Marjolein te Pas	2003- tot heden

daar ook een studiegenote tegen uit Wageningen, Lieke van der Ree. Een herkenningspunt en een verbaasd 'Jij ook hier?'. Lieke heeft een belangrijke rol gespeeld in het hele proces om priester te worden. Zij was er zelf mee bezig en ze hadden gesprekken erover. 'Lieke heeft me wakker gemaakt voor het priesterberoep'. Zij spoorde hem aan om naar de oriëntatie cursus te gaan. Ger aarzelde nog en pruttelde tegen, maar Lieke trok hem uiteindelijk over de streep. Deze cursus vond plaats in de eerste week van januari 1979. Met Pasen had hij al naar het seminarie kunnen gaan ware het niet dat hij flink ziek werd en een poos rust moest nemen. Zijn studie liep ook niet lekker vanwege allerlei universitaire strubbelingen. Het doctoraalexamen liet hij voor wat het was. Hij trok zich terug in de rust van het landgoed Land en Bosch en werkte daar in de tuin. En... hielp mee aan de verbouwing en uitbreiding van het jeugdhuis daar. Hoe kan het ook anders als je 'Bouwmeester' heet.

In april 1980 liet zijn gezondheid toe dat hij naar het priesterseminarie ging. Hij herademde hier en kwam in evenwicht, zoals hij zelf zegt. Zijn kabouterbaard schoor hij af.

Oktober 1983, in de Michaëlstijd, werd hij gewijd.

Station Driebergen - Zeist

Terug naar het gemeenteleven. Echte interkerkelijke contacten zijn er echter nauwelijks; men heeft er geen behoefte aan.

De kerkgangers van de Pauluskerk blijken bij navraag niet alleen maar uit Driebergers te bestaan: er komen ook mensen uit Doorn, Wijk bij Duurstede, Maarn, Leersum, Odijk, Bunnik en ...Zeist.

Zeist?

'Ja, en omgekeerd kerken er ook Driebergers in Zeist. We hebben ooit een serieus onderzoek gedaan of we niet één grote kerk op de grens van de twee gemeenten moesten neerzetten – ook erg handig voor landelijke bijeenkomsten – maar dat idee bleek absoluut niet geworteld te zijn in beide gemeenschappen', aldus gemeentelid en architect Peter van der Cammen, naar wiens ontwerp de Pauluskerk destijds werd aangepast en verbouwd.

En terwijl men op vele andere plaatsen in Nederland en België uren moet reizen – en soms zelfs weken moet wachten! – om de mensenwijdingsdienst mee te kunnen maken, kan je hier als gemeentelid zelf kiezen welke van de twee gemeenten het beste bij je past.

Uw verslaggevers kunnen u in deze (nog) niet van advies dienen, want het portret van Zeist ligt nog in het verschiet... en bovendien blijkt men in de praktijk de grenzen niet zo precies te trekken: zo bezoeken Zeisters lezingen in de Pauluskerk en gaan er (in de vakantietijd wat vaker) Driebergers naar Zeist. 'Sommigen eten van twee walletjes,' aldus een bestuurslid (het bestuur heet hier overigens nog altijd gemeentecommissie). Bovendien werken de gemeenten ook samen: zo is er een gezamenlijk koor dat in beide kerken in de diensten zingt; verder zorgen Driebergen, Zeist en Het Gooi er sinds drie jaar voor dat in hun regio de drie kerstspelen worden opgevoerd: iedere gemeente neemt de uitvoering van één van de spelen op zich; het

spel wordt dan in de drie gemeenten gespeeld; na enkele jaren studeren de gemeenten één van de andere spelen in.

Ondernemend

Het bestuur spreekt van een 'ondernemende gemeente'. Daarbij staan de deuren naar buiten open. Opvallend is ook dat de Pauluskerk geen beheerder heeft, maar een kosten: Sigrid Brandligt. Haar huis staat niet een beetje onopvallend aan de achterkant of net iets verderop, maar pal naast de kerk in het zicht.

Nieuwe activiteiten trekken nieuwe mensen, vertelt Hugo Liefreijck, die zelf vaak aan de wieg van initiatieven staat. De diensten worden druk bezocht en de thema-avonden eveneens. Er is een groei van één tot twee leden per jaar; en dat terwijl veel ouderen naar Valckenbosch verhuizen en het aantal kinderen duidelijk terugloopt. De 'stichters van de gemeente' (ouderen en kinderen) hebben dus plaats gemaakt voor anderen. Het gemeenteleven gaat verder. Makkelijk is het niet altijd geweest: met name de 'priesterloze tijdperken' werden als een 'dramatiek die moest worden uitgehouden' omschreven. Al met al was het een tijd waarin geestelijken kwamen en gingen. Er kwam weer rust in de gemeente toen bleek dat Ger Bouwmeester als eerste geestelijke langere tijd kon aanblijven, aldus het bestuur: 'Toen kon de eigenheid van de gemeente zich echt gaan vormen. De nieuwe statuten ontstonden in die tijd; er kwam meer zelfwerkzaamheid. Na een paar jaar hebben we één seizoen lang biografieavonden gehouden. "Wat willen we nou eigenlijk?" Want het bleek dat we elkaar niet echt goed kenden. Overeenkomsten, maar ook verregaande verschillen kwamen toen aan het licht. Maar op de bovengenoemde centrale vraag konden wel antwoorden gegeven worden.'

De ondernemende, zelfwerkzame houding van deze gemeente is door de jaren heen een noodzaak gebleven. Want Maarten Udo de Haes is en blijft een 'reizend geestelijke' en

Ger was de afgelopen tijd regelmatig in de gemeente Alkmaar te vinden. Nu zal hij dan binnenkort vertrekken en als u dit leest heeft Driebergen Marjolein te Pas al verwelkomd. Het bestuur peilt de stemming als 'positief verwachtingsvol.'

De gemeente gaat verder. Met een kloppend hart.

Een hoofdstuk apart: Maarten Udo de Haes

Hij is onlangs 65 geworden, maar 'een bejaarde' hebben we niet voor ons: Maarten Udo de Haes maakt vanaf het eerste moment een beweeglijke indruk. Hij zit voor de kerk in het zonnetje te lezen, maar zodra hij ons in het oog krijgt komt hij overeind en vrijwel onmiddellijk na de begroeting belanden we, terwijl we met hem naar binnen lopen, midden in een boeiend verhaal dat aansluit bij een

foto van zijn laatste bezoek aan de gemeente in Japan... Maar we gaan eerst naar Indonesië, waar zijn leven begon. 'Mijn vader zat daar in suiker en later in thee. Pas 10 jaar later werd mijn broer geboren; ik groeide eigenlijk als enig kind op.'

Maarten beschrijft zijn eerste levensjaren als 'paradijselijk'. Maar dat zou niet lang duren: in 1942 komt hij met zijn moeder in het Jap-

penkamp terecht. 'Het klinkt vreemd, maar de atoombom, waardoor Japan door de knieën ging, heeft mijn leven gered. Naast ondervoeding leed ik aan dysenterie. Medicijnen, wel aanwezig maar niet gedistribueerd, kwamen nu ter beschikking.'

Het gezin verhuist na de oorlog naar Nederland en dat valt niet mee. 'Als vluchtelingen kwamen we eerst bij een oom en tante terecht. In Hoogeveen kwam ik op een "klompenschool" terecht waar ik werd uitgelachen vanwege mijn Maleis accent. Bovendien was ik achter met lezen en schrijven, want dat mocht in het kamp niet geleerd worden. Het was innerlijk en uiterlijk een koude winter.' Intussen wordt er in twee jaar tijd zeker zes keer verhuisd. Verhuizen blijft overigens een thema in Maarten's leven. De familie belandt in Zeist en trekt onder naoorlogse omstandigheden van 'kamer naar kamer'. 'Mijn vader kon moeilijk werk vinden. Hij maakte met behulp van afvalhout en een zakmes onze eerste meubelen.' Overigens heeft

Maarten's vader in het meubel maken zijn sporen wel achtergelaten: de altaren van de gemeenten in Arnhem en Den Haag en ook tafels op Land en Bosch zijn onder zijn handen ontstaan.

In Indonesië hadden zijn ouders al van de antroposofie gehoord en via een familie in Zeist leerden zij de Christengemeenschap kennen.

Als 10 jarige wordt Maarten gedoopt, door Walter Gradenwitz, 'in het Jan Luykenlaantje', zegt hij erbij voor de kenners. Hij gaat dan ook naar de vrijeschool. Op Land en Bosch maakt hij de eerste gezinsweek mee. Later zou hij hier vaak terugkomen. Inmiddels verhuisd naar Haarlem gaat Maarten aldaar naar de HBS. De jeugdwijding ontvangt hij in Amsterdam: '...ik liep daar vanaf het Centraal Station door de brakke sfeer van de Wallen naar de Olofskapel. Ik was me dit alles nog maar half bewust, ik moest nog van alles inhalen...' In Den Haag haalt hij zijn HBS B-diploma en na het vervullen van zijn dienstplicht (reserve officier in Haarlem) gaat hij in Leiden wis- en natuurkunde studeren. Had hij na de jeugdwijding afstand genomen van de Christengemeenschap, in zijn studententijd wordt de kennismaking hernieuwd. Er kwam een studentengroep bijeen op zondagmiddag bij de Haagse geestelijke Herman Anema thuis. Men bestudeerde het Marcus evangelie. 'Daar sloeg de vonk over, daar vond ik universaliteit, daar leerde ik het 'inclusieve denken', het niet langs gebaande paden fenomenologische denken; dat wat ik allemaal aan de universiteit niet vond' Hij beschrijft zijn universitaire ervaringen als 'een aaneenschakeling van teleurstellingen'. Het beseft dat hij hier niet op zijn plek is komt tijdens een astronomie college over de zon: er valt een brede baan zonlicht over het bord, waarop de professor de gordijnen laat sluiten met de woorden: 'De zon stoort me.' Maarten blik hier nog min of meer ontdaan op terug: 'Dit staat toch helemaal haaks op de fenomenologie. Hoe kun je nu datgene wat je aan het onderzoeken bent buitensluiten?' Na het kandidaatsexamen houdt hij de studie dan ook voor gezien. Omdat er een groot lerarentekort is, kan hij toch aan de slag en wel op zijn oude Haagse middelbare school. 'Het was een fantastische ervaring om leraars nu als collega's mee te maken. Ik stond met veel plezier voor de klas, maar dit was niet de baan voor mijn hele leven. Maar wat dan wel?' De wens om priester te worden

Getallen

Leden:	116
Belangstellenden:	80

Gemiddeld aantal sacramenten per jaar:

Doop:	5
Jeugdwijding:	5
Huwelijk:	1
Stervenswijding:	2

'rijpte langzamerhand', zoals hij zelf zegt. Lif-tend gaat hij in 1962 naar Stuttgart om de priesterwijding van Siegwart Knijpenga bij te wonen. Dan ontstaat er echte duidelijkheid over zijn eigen toekomst, maar concreet worden de plannen niet meteen. In 1966 gaat hij naar het seminarie en twee jaar later wordt hij samen met Ruth Scherpenhuijsen Rom gewijd.

Drie gemeenten

Het verhaal gaat verder. De eerste standplaats wordt Wenen. Maarten beschrijft deze periode als: '...moeilijk. Wenen was "Roomser dan Rome". We hadden een onderkomen op dezelfde etage als de Christengemeenschap... Het huis had een Kafka-achtige sfeer... Daar is ons eerste kind geboren. Er was nauwelijks daglicht, er was geen geld. Met drie collega's hadden we samen een 15 jaar oude volkswagen.' Desondanks karakteriseert hij deze periode als 'rijk en leerzaam'. Hij had het niet willen missen.

Na drie jaar komt hij weer in Haarlem, nog steeds filiaalgemeente van Amsterdam. 'Haarlem is mijn stad: de enige plaats waar ik gezeten (school), gelegen (kazerne) en gestaan (kerk) heb.' Na Wenen had hij genoeg van een woning in de kerk en hij wilde zeker niet in de Amsterdamse Andrieskerk wonen. Het gezin komt dan boven de kerk terecht, in

de Haarlemse Wilhelminastraat. Hij stort zich op het jeugdwerk. 'Er was een bloeiende jeugdgroep. We voerden een toneelstuk op in de Haarlemse Koepel, waar lang gedetineerden verblijven. We zaten bij hoorzittingen van de gemeenteraad.' De godsdiensten werden inmiddels door 90 kinderen bezocht en de kerk puilt uit. 'Ze zaten op de trap.'

Maarten draait verder ook mee in de telefonische SOS van de stadsgemeente. Met enthousiasme organiseert hij 10 jaar lang iedere zomer een kinderkamp. Verder is hij actief in de besturen van conferentieoord Land en Bosch en verzorgingshuis Valckenbosch. 'Dat zijn dan je dertiger jaren, waarin je alles kunt...' vat hij samen.

Zeven jaar na Haarlem is het tijd voor Den Haag. Daar lag het allemaal niet zo eenvoudig en de sfeer was toen nog behoorlijk conservatief te noemen. Met collega Frank Storm gaat Maarten aan de slag om 'frisse wind en beweging' in het gemeenteleven te brengen.

Bewindsdrager

Advent 1978 wordt hij bewindsdrager. 'Ik heb meteen gezegd dat ik het tot mijn 63e wilde doen, zodat ik de functie adequaat kon blijven uitoefenen. Vroeger was je "lenker (vorige benaming van de bewindsdrager -red.) voor het leven". Dus mijn voorwaarde bracht wel wat in beweging. Overigens zijn alle zogenoemde Altersregelingen hieruit voortgekomen.'

Hij aanvaardt zijn ambt met gemengde gevoelens: 'Ik ging helemaal op in het gemeenteleven, waar je mensen mag begeleiden van de wieg tot het graf. Een veelzijdiger beroepsleven kon ik me niet voorstellen; dat moest ik allemaal opgeven. Ook de bestuursfuncties bij Valckenbosch en Land en Bosch moest ik neerleggen en het kampwerk. Dat laatste vond ik heel moeilijk.

Maar er stond veel voldoening tegenover. Ik leverde veel in, maar ik heb er 2000 jeugdwijdelingen voor 'teruggekregen'. Bovendien: er was werk aan de winkel. Beleid, be-

stuur en financiën vroegen de nodige aandacht. Financiële ondersteuning is de basis: daarna begint de vrijheid. Dat wil zeggen: als iedereen ziet wat er nodig is, dan heeft men de vrijheid om daar al of niet op in te gaan. Verder was herstructurering van de Beweging noodzakelijk; dat had onder meer tot gevolg dat er nieuwe statuten kwamen.

Den Haag bleef mijn thuishaven. Ik mocht diensten houden en preken, als ik wilde; het hoefde nooit. Dat was een ideale situatie.

Na drie jaar bewindsdragerschap kwam het lidmaatschap van de Kring van Zeven erbij. Ik heb lang nagedacht of ik dat wel moest doen. Het gezin telde inmiddels vier kinderen.

In de Kring van Zeven heb ik in het begin wel meegedacht en meegedaan, maar geen specifieke taken op me genomen. Het Nederlandstalig bewindsgebied stond voor mij bovenaan. Eigenlijk vormen deze twee functies geen gelukkige combinatie. Er lopen te veel belangen door elkaar en je kunt ze niet beide met volledige inzet vervullen. Na een aantal jaren ben ik dan ook begonnen om het bewindsdragerschap over te dragen. De vragen uit de Kring van Zeven werden steeds dringender. Bovendien is het belangrijk dat daar ook iemand zit die niet uit Duitsland komt; al valt mij dat niet licht.

Ellen Huidekoper is mij als bewindsdrager opgevolgd; toen zij het werk wegens ziekte moest neerleggen, nam Siegwart Knijpenga het over. Hij doet het werk met veel toewijding. Ik ga nog wel op zijn vragen in, maar verder heb ik alles overgedragen.'

Gemeentegestelijke

'En nu sta ik dus weer in een gemeente, hier in Driebergen, voor ongeveer 50%. Dat gaat wel samen met de Kring van Zeven, dat heb ik wel bevestigd gekregen in de afgelopen drie jaar. Ik ervaar het gemeentewerk helemaal niet als een achteruitgang, integendeel! Ik doe nu weer alles: doop, huwelijk, cursus, huisbezoek en ik vind het heerlijk. De gemeente en de sacramenten, daar gaat het

toch allemaal om. Er wordt wel gezegd: Stutgart is het centrum en de gemeenten de periferie, maar de eigenlijke opdracht van de Christengemeenschap is: ieder altaar is het centrum. Want al het andere is ondersteunend, coördinerend, faciliterend.

In de Kring van Zeven heb ik er wel taken bij gekregen: zo ben ik lid van het Executive Committee en verder contactpersoon voor Groot-Brittannië, Ierland, Zuid-Afrika, Namibië en Japan. Maar voor zo'n functie moet je wakker en besluitvaardig zijn en die kwaliteiten nemen met het klimmen der jaren af. Dus nog twee jaar en dan houd ik daarmee op. Er moeten trouwens ook jongeren bij komen in de Kring van Zeven; de gemiddelde leeftijd is 60. Een gemeentegestelijke kan – zeker met een goed functionerend bestuur! – veel langer mee, tot 70 jaar; dit ambt vraagt heel andere kwaliteiten.'

En nu we het toch over leeftijden hebben: Maarten's biografie in de Christengemeenschap is te vatten in een vijf tot tien jaar ritme:

10 jaar: gedoopt; 25 jaar: lid geworden; 30 jaar: gewijd; 40 jaar: bewindsdrager; 60 jaar: bewindsdragerschap overgedragen; 65 jaar: functie in Kring van Zeven ter beschikking.

Molenaar

Je vraagt je af of zo'n beweeglijk mens nog wel tijd heeft voor een hobby. 'Maar dat is een noodzaak naast dit beroep!' roept hij bijkans. 'Daar heb ik altijd op gehamerd bij de collega's.' Vervolgens somt hij in een vaartje op wat hij gedaan heeft en/of nog doet: wandelen, (zee)zeilen, zwemmen, polo, viool spelen (solo, kwartet, orkest), zweefvliegen. 'Sinds twee jaar heb ik een nieuwe hobby: de opleiding in het gilde van vrijwillige molenaars. Ik klim in de wieken, zet de zeilen op... Molens zijn de basis voor het bestaan van Nederland geweest. Er is nog maar een tiende van het totale molenbestand over. En één gegeven fascineert me bijzonder: draaiende molens gaan veel langer mee!'

Dus...

Visie

Het mysterie van de chaos

door Bastiaan Baan

Boven onze zichtbare wereld, die zich in een toestand van toenemende chaos bevindt, bestaat een onzichtbare wereld van heilige ordeningen, van de hiërarchieën. (Het woord 'hiërarchieën' betekent letterlijk: heilige ordeningen)

Het lijkt erop dat deze twee werelden tegenwoordig nauwelijks met elkaar te maken hebben. Op aarde is althans van 'heilige ordening' weinig of niets te merken. Zelfs in de

natuur krijg je de indruk, dat de chaos hand over hand toeneemt: wereldwijd nemen overstromingen, extreme weersomstandigheden, aardbevingen, bosbranden in aantal en intensiteit toe. Het aantal slachtoffers van deze natuurrampen stijgt jaarlijks. Meer dan ooit wordt de natuur aangetast. Aan het eind van de twintigste eeuw bleek bij een wereldwijd onderzoek, dat sinds 30 jaar meer dan een derde deel van de natuurlijke hulpbronnen is aangetast of verloren gegaan: de lucht, de voorraad zoet water, bossen en zeeën worden bedreigd.

Dat heeft alles met de mens te maken – met de chaos die wij geschapen hebben, met de strijd waarin groepen en volkeren met elkaar verward zijn. Is dat het begin van de strijd waarover de Apocalypse van Johannes spreekt, of zitten we er al midden in?

In West-Europa mogen we nog van geluk spreken dat er een relatieve orde heerst – althans, wanneer we die vergelijken met de totale chaos waarin veel andere landen zich bevinden.

In Rusland bijvoorbeeld is er na de val van het communistische regime geen macht meer, die in staat is om orde te scheppen. In dit machtsvacuüm heeft zich vermoedelijk de grootste misdaadcultuur ter wereld genesteld. Sociologen en Ruslandkenners spreken van een misdaadcultuur zonder weerga, die zich de laatste jaren ver over de grenzen van dit land uitbreidt en wellicht in staat is, in geheel Europa een voet aan de grond te krijgen en in allerlei gebieden van het maatschappelijk leven vergaande invloed uit te oefenen.

Mag je zulke verschijnselen al vergelijken met datgene, wat Paulus 'het mysterie van de chaos' noemt? (2 Thessalonicenzen 2:7) Of is dat pas het begin van de ellende? Het lijkt er in ieder geval op, dat we ons moeten voorbereiden op stormachtige weersomstandigheden – letterlijk of figuurlijk. In de Verenigde Staten zijn er sinds enkele jaren groepen mensen, die op stille plaatsen bunkers hebben gebouwd en voorraden voor jaren hebben aangelegd. In bepaalde kringen van Amerika is dat geen uitzondering maar een maatschappelijk verschijnsel: de vlucht voor de chaos – die daarmee allerm minst kan worden afgewend, laat staan overwonnen. Want het mysterie van de chaos, al lang werkzaam, komt stap voor stap te voorschijn.

Waar chaos vandaan komt, heeft Dag Hammarskjöld in zijn dagboek 'Merkstenen' eens in niet mis te verstane woorden tot uitdrukking gebracht: 'Toen koos je opnieuw jezelf

– en opende de deur voor de chaos. De chaos die jij bent wanneer Gods hand niet op je hoofd rust.' Hier spreekt een mens die zich ervan bewust is dat wij allen, zonder uitzondering, een deel van het mysterie van de chaos zijn. Ieder van ons is voortdurend in gevaar de verbinding met de hand van God te verliezen. Vanouds wist men wat de handen van God zijn. Dat zijn de engelen. De hiërarchieën voeren het werk van God uit. Zij geven zijn werk 'handen en voeten'. Maar mensen nemen daaraan niet vanzelfsprekend deel. Waarom zouden de engelen zich met ons verbinden, als wij ons niet met hen verbinden? Wanneer we voortdurend alleen onszelf kiezen, trekken de engelen hun handen van ons af, staan ze niet meer achter ons en verbinden ons niet meer met hun heilige ordening. Rudolf Steiner heeft dit eens drastisch geformuleerd in de bewoordingen: 'In onze tijd bestaat het gevaar, dat de engelen hun interesse in de mens verliezen.'

Om onszelf weer met hen te verbinden is religie nodig. Iedere dag her-verbinding, maar nu uit vrije wil. Nog steeds treedt hier en daar de illusie op, dat de oude ordeningen met harde hand hersteld kunnen worden, door een autoriteit voorgeschreven. Massa's mensengroepen verlangen terug naar de tijd van het Oude Testament, naar de autoriteit van de leider, naar oude normen en waarden. Zulke restauratiepogingen leiden tot niets. Want we zijn allang niet meer de marionetten van engelen of mensen. De draden zijn doorgesneden. De apostel Paulus wist dat al toen hij zijn brieven schreef. Hij beseftte dat er een tijd zou komen, waar alle geestelijke ordeningen verloochend zouden worden. Hij wist ook, dat die tijd moest komen. Zo is het ook een illusie om te menen, dat we aan de chaos zouden kunnen ontkomen of dat we die buiten de deur kunnen houden. De werkelijkheid waar we allen mee te maken hebben is, dat wij niets en niemand kunnen buitensluiten van het mysterie van de chaos, dat overal op

aarde werkzaam is. Er bestaat geen hek, geen lijfwacht, geen verzekering, die de ellende in de wereld buiten de deur kan houden. Wie echter iets wil doen om een tegenwicht te scheppen, kan zich met iemand verbinden die orde in de chaos schept. Het onrecht, de leugen en de ellende zijn nog lang niet achter de rug. Want 'wie het onrecht dient, schept verder onrecht. Wie het vuile zoekt, moet zich verder nog bevleken. De rechtvaardige schept verder nog gerechtigheid. De heilige worde verder nog geheiligd.' (Apocalypse 22:11) Weliswaar is het Hemelse Jeruzalem, de toekomstige schepping waarin een nieuwe orde zal heersen, nog oneindig ver weg. Maar er zijn bepaalde ogenblikken waarop we al iets van die toekomstige ordening kunnen ervaren. De tijd komt en is er reeds – ook in de chaos van deze tijd. Maar daarvoor moeten wij tijd scheppen; op bepaalde ogenblikken moeten we daarvoor 'het horloge stilzetten'. We moeten ons met inspanning van al onze krachten losmaken uit het mechanisme van onze tijd om ogenblikken van stilte te creëren.

Het lijkt in onze tijd moeilijker dan ooit om zulke uitgespaarde momenten te scheppen. In de mensenwijdingsdienst wordt gemeenschappelijk tijd gecreëerd, waarin een andere wereld dan de alledaagse aan het woord is, waarin een andere ordening werkzaam kan worden.

Wanneer je jarenlang met de raadselwoorden en raadselbeelden van de mensenwijdingsdienst geleefd hebt, merk je langzamerhand: ook wanneer je misschien maar half begrijpt wat hier in werkelijkheid gebeurt – iets of iemand raakt je aan en brengt de chaos van je gedachten, emoties en wensen tot rust.

Na jaren van deelname aan de altaardienst krijgt deze rust een andere intensiteit en kwaliteit dan in het begin. Terwijl veelal de rust in het begin van de kennismaking nog vluchtig en kortstondig is, ontstaat in de loop der jaren een onwankelbare zekerheid, een

vertrouwen, dat je niet meer ontnomen kan worden – en dat uitgedrukt wordt in de woorden 'Christus in u'. Na verloop van jaren is het wellicht mogelijk, iets van deze zekerheid met andere mensen te delen of aan hen mee te delen. Soms klinkt het onvoorstelbaar, dat zoiets 'kleins' als de mensenwijdingsdienst en het handjevol mensen dat daaraan deelneemt, iets voor anderen zou kunnen betekenen. Maar is het werkelijk onvoorstelbaar, dat er van iets kleins een grote werking kan uitgaan? We herkennen dit verschijnsel al in de fysieke wereld. Chaos kan door een enkele toon geordend worden. In de fysica kent men de zogenaamde klankfiguren van Chladni. In dit experiment wordt een glazen plaat, op één punt bevestigd, met zand bestrooid en met een vioolstok aangestoken aan de zijkant. Afhankelijk van de plaats waar de strijkstok de plaat in trilling brengt, ontstaan door de trillingen allerlei geordende figuren in de chaos: stervormige of bloemvormige patronen in het zand.

God zij dank zijn er behalve de mensenwijdingsdienst nog andere tonen, andere pogingen om een geestelijke ordening te scheppen. Maar ik noem de mensenwijdingsdienst, omdat we naar mijn mening nog nauwelijks beseffen wat voor mogelijkheden ons met dit 'instrument' gegeven zijn. Friedrich Benesch, die op cultisch gebied uitzonderlijke waarnemingsvermogens had, zei in dit verband eens: 'We weten nog niet half, hoe sterk wij zijn.'

Alles wat we naar het altaar meebrengen – of het nu uit ons eigen leven is of uit dat van onze lotgenoten, uit ons tijdperk of uit de wereld van onze gestorvenen – alles wordt in de altaardienst doordrongen van deze ene toon uit de wereldharmonie die in staat is, het te dragen en te ordenen. Het zijn immers de helende, scheppende woorden van Christus die aan het altaar gesproken worden; woorden van hem, die niet alleen mijn leven of ons leven, maar het leven van de gehele wereld draagt en ordent.